

**УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ
МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ
Косовска Митровица
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ**

ПРИМЉЕНО: 07.02.2018.			
Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност
09-	188		

Предмет: Извештај комисије о урађеној докторској дисертацији аутора др Љиљане Јовићевић

На седници Наставно-научног већа Медицинског факултета у Приштини са седиштем у Косовској Митровици, одржаној 12.12.2017. године, број Одлуке 05-2515 од 13.12.2017. године, именована је Комисија за оцену урађене докторске дисертације др Љиљане Јовићевић, специјалисте епидемиолога, запослене у Дому здравља Бар, под називом:

”Ризични облици сексуалног понашања за ХИВ инфекције међу поморцима у Црној Гори“ у саставу:

1. Проф. др Милан Парлић - председник, Медицински факултет у Приштини
2. Проф. др Јасмина Стефановић - члан, Медицински факултет у Приштини
3. Проф. др Срђан Лазић - члан, Војномедицинска академија у Београду
4. Проф. др Момчило Мирковић - члан, Медицински факултет у Приштини
5. Доц. др Љиљана Кулић - члан, Медицински факултет у Приштини

Након детаљног прегледа достављеног материјала Комисија подноси Наставно- научном већу следећи:

ИЗВЕШТАЈ

I - ТЕХНИЧКИ ОПИС ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација **”Ризични облици сексуалног понашања за ХИВ инфекцију међу поморцима у Црној Гори“** др Љиљане Јовићевић по садржају и

форми испуњава све критеријуме квалитетно обрађене и добро презентоване научне проблематике. Докторска дисертација др Љиљане Јовићевић садржи следећа поглавља: Увод, Циљ, Материјал и метод рада, Резултати, Дискусија, Закључак, Литература, Прилози и Скраћенице. Написана је на 135 страна и садржи 1 слику, 27 табела, 15 графикона и 147 библиографских јединица из стручне литературе везане за истраживачку област.

II - ПРИКАЗ СТРУКТУРЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

У “Уводу“ који је написан на 30 страна, кандидаткиња је на свеобухватан, јасан и прецизан начин изложила актуелна сазнања везана за појаву АИДС-а, етиологију ХИВ инфекције, износећи најновија научна сазнања о вирусу хумане имунодефицијенције (ХИВ) и епидемиолошки најважнијим аспектима преношења овога вируса. Описане су клиничке манифестације ХИВ инфекције свеобухватним прегледом резултата клиничких студија у којима су описане најзначајније опортунистичке инфекције и инфекције које захватају различите органске системе и различите анатомске нивое истих органских система. У осврту на водеће узроке морбидитета и морталитета ХИВ инфицираних особа и оболелих од АИДС-а, сагледан је и утицај ове инфекције на ментално здравље, који је поред емоционалних реакција повезан са различитим психијатријским поремећајима.

Наглашавајући најважнији моменат у глобалном одговору на ХИВ, у овом делу докторске дисертације описан је значај примене високо активне антиретровирусне терапије (ХААРТ), циљеви њене примене и најновије препоруке Светске здравствене организације које подразумевају започињање терапије што раније, без обзира на број ЦД4 лимфоцита у организму.

У завршном делу увода сагледана је повезаност миграција са ХИВ инфекцијом односно сагледане су најзначајније карактеристике миграторних група које повећавају изложеност ризичним облицима понашања која доводе до преношења инфекције ХИВ-ом и другим полно преносивим инфекцијама. Узимајући у обзир професионалне карактеристике све веће популације професионално-миграторних група (географску покретљивост, дужа раздобља одвојености од породице и интимних партнера, социјалну изолацију, употребу алкохола и других психоактивних супстанци) у које спадају поморци, војници у мировним

мисијама, грађевински радници и возачи транспортних средстава, направљена је компарација са циљем усвајања заједничких модела превентивних програма. Представљени су и најзначајнији резултати првих истраживања којима су у свету и у земљама у окружењу, у којима је поморство значајна привредна грана, испитивана повезаност са ХИВ инфекцијом.

У последњем сегменту увода кандидаткиња приказује најновије епидемиолошке податке који се односе на ситуацију у свету и у Црној Гори. Приказани подаци су показали да захваљујући примени антиретровирусне терапије број људи који живе са ХИВ-ом расте у великој мери и да је ова терапија доступна све већем броју људи широм света. Приказани су и најновији епидемиолошки подаци Института за јавно здравље Црне Горе, из којих се види да Црна Гора са преваленцијом ХИВ инфекције од 0,03%, спада у категорију европских земаља које имају најнижу стопу преваленције. Иако је стопа преваленције ХИВ инфекције у Црној Гори ниска, спознаја да радници мигранти, пре свега поморци, могу бити један од мостова којима се инфекција уноси у популацију, усмерава на превентивне мере у појединим популационим групама у којима су понашања која повећавају ризик за преношење ХИВ-а присутнија.

Циљеви и хипотезе истраживања су јасно изложени и дефинисани. Држећи се концепта истраживања дефинисаног циљем, кандидаткиња је извршила процену информисаности о ХИВ/АИДС-у и другим полно преносивим инфекцијама, процену присутности ризичних сексуалних понашања (некоришћење средстава заштите, сексуални контакти са случајним партнерима, присутност полно преносивих инфекција, коришћење алкохола и других психоактивних супстанци), као и процену ставова испитаника према особама које живе са ХИВ-ом. Радне хипотезе су стручно постављене, проверљиве и јасно дефинисане.

У поглављу **“Материјал и метод рада”** кандидаткиња адекватно и прецизно описује начин прикупљања података и критеријуме за укључивање испитаника у истраживање. Употребљена је методологија описана у пријави докторске дисертације којом су подаци прикупљани употребом анонимног упитника затвореног типа који је дизајниран по угледу на упитнике коришћене у међународним и домаћим истраживањима међу популацијама код којих постоји евидентна заступљеност ризичних облика понашања која се могу довести у везу са преношењем ХИВ инфекције. Пре укључивања у истраживање, сви испитаници су били детаљно информисани о истраживању, циљевима истраживања, као и

начину прикупљања потребних података. Објашњено им је да су упитници шифрирани чиме се гарантује поверљивост података. Учешће у истраживању било је добровољно, а испитаници су могли да одустану у било ком тренутку. Упитником кога су чиниле четири целине (социо-демографске карактеристике, информисаност о ХИВ/АИДС-у и полно преносивим инфекцијама, понашање приликом коришћења кондома и безбедно сексуално понашање) добијени су подаци за чију обраду је коришћен SPSS 20.0.

У резултатима рада на прегледан начин, истраживачки и статистички адекватно кандидаткиња је изложила резултате реализованог истраживања. Добијени резултати су представљени путем табела и графикана. Све табеле и графикони су праћени текстуалним образложењем, са одговарајућим коментаром статистичке значајности. Резултати су показали да од укупног броја испитаника, њих 63,1% информације о ХИВ/АИДС-у и другим полно преносивим инфекцијама добија из медија. У школи се информише 7,6 %; на броду 12%, а у породици свега 6,4% испитаника. Од укупног броја испитаника мање од половине је показало задовољавајући ниво информисаности о најважнијим начинима преношења и начинима заштите од ХИВ-а и других полно преносивих инфекција. Забрињава чињеница да више од трећине испитаника (35,4%), није користило кондом приликом сексуалних односа са случајним партнером. Кондом је увек користило 29,0% испитаника. Податак да је свега 29,0% испитаника увек користило кондом приликом сексуалних контаката са случајним партнером указује на неодговорно понашање помораца. И у овом истраживању најчешћи разлог због чега, при сексуалном односу нису користили кондом, је тај што испитаници не воле секс са кондомом, њих 48,2%. Половина испитаника је сматрала да кондоми уништавају спонтаност сексуалног чина, док више од трећине сматрало да стављање кондома ствара проблеме са ерекцијом. Охрабрује податак да више од две трећине испитаника сматра да кондоми пружају поуздану заштиту од полно преносивих болести. Упркос томе, половина испитаника сматра да особе које предлажу употребу кондома често мењају сексуалне партнере и да је употреба кондома обавезна само приликом секса са проституткама и међу хомосексуалцима. Сексуални однос у замену за новац, дрогу или запослење имало је нешто мање од трећине испитаника, њих 30,6%, док их није имало 69,4%. Резултати су показали да се са тврдњом да кондоми не пружају поуздану заштиту од ХИВ/АИДС-а слаже више од трећине испитаника, а да су особе које користе кондом врло одговорне сматра више од две трећине

испитаника. Резултат који охрабрује је да се више од две трећине испитаника слаже са тврдњом да кондоми пружају поуздану заштиту од полно преносивих инфекција, међутим забрињава чињеница да се половина испитаника слаже са тврдњом да особе које предлажу употребу кондома често мењају партнере.

Резултати представљени у претходном поглављу на адекватан и научно заснован и поткрепљен начин разматрани су у поглављу Дискусија. У овом поглављу детаљно и јасно су објашњени резултати истраживања, тако што је појединачно образложена и јасно продискутована повезаност сваког од добијених резултата са резултатима сличних међународних и домаћих истраживања. Језгровитим коментарима указано је на врло сличне резултате и закључке других истраживања који иду у прилог потврди постављених хипотеза.

У поглављу **“Закључак рада“** дати су јасни, концизни закључци које кандидаткиња износи на основу постављених циљева и добијених резултата истраживања. Ваљано приказани резултати и дискусија резултата истраживања омогућили су да се изведу и адекватни закључци: информисаност помораца није на задовољавајућем нивоу јер више од половине помораца није упознато са начинима преношења ХИВ инфекције. Иако је доступност кондома повећана, употреба кондома приликом сексуалних контаката није на задовољавајућем нивоу, посебно приликом сексуалних контаката са случајним партнерима.

У **“Литератури“** наведено је 147 референци из савремене домаће и светске литературе, које ову проблематику обрађују у последњих неколико година, што указује да је литература правилно и квалитетно одабрана.

Текст којим је дисертација писана је јасан, табеле и графикони прегледни, а литература обухвата савремене референце уско повезане са обрађеном темом.

III - ОЦЕНА НАУЧНОГ ДОПРИНОСА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација **“Ризични облици сексуалног понашања за ХИВ инфекцију међу поморцима у Црној Гори“** кандидата др Љиљане Јовићевић, представља оригиналан и самосталан научни рад, који даје значајан допринос медицинској науци и струци.

Истраживањем су потврђене постављене хипотезе о повезаности миграција са преношењем ХИВ-а и других полно преносивих инфекција. Добијени резултати могу представљати смернице за креирање ефикасних превентивних програма којима би се допринело да Црна Гора остане земља са ниском инциденцом ХИВ инфекције. Имајући у виду све веће интересовање младих људи за бављење овом професијом, резултати добијени овим истраживањем који указују на недовољну информисаност и коришћење кондома, усмеравају на потребу концентрисања превентивних активности на инсуфицијентне сегменте у превентивним програмима чији ће ефекат бити повећање нивоа информисаности и смањење ризичних облика понашања.

IV - ЗАКЉУЧАК

Докторска дисертација др Љиљане Јовићевић под насловом **«Ризични облици сексуалног понашања за ХИВ инфекције међу поморцима у Црној Гори»** представља оригиналан и самосталан научни рад, који даје значајан допринос медицинској науци и струци. Циљеви су јасно и прецизно дефинисани, коришћена је одговарајућа савремена литература, а добијени резултати истраживања су јасно приказани. Закључци су јасни и представљају одговор на постављене циљеве истраживања.

Имајући у виду све изнете чињенице, Комисијау напред наведеном саставу предлаже Наставно-научном већу Медицинског факултета у Приштини са седиштем у Косовској Митровици, да усвоји позитивну оцену ове докторске дисертације и проследи је у даљи поступак за јавну одбрану.

Чланови Комисије

Томас Милан

Проф. др Милан Парлић –председник

Девон Јасмина

Проф. др Стевановић Јасмина

Срђан Лазич

Проф. др Срђан Лазич

Момчило Мирковић

Проф. др Момчило Мирковић

Љиљана Кулић

Доц. др Љиљана Кулић